List 50. **NOVICE** Tečaj LX.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 12. decembra 1902.

Politični oddelek.

Obrtni shod v Ljubljani.

Obrtni stan na Kranjskem sicer živo čuti posledice dandanašnje tehnike, posledice novih proizvajalnih razmer, ali stori vender le jako malo, da si pridobi sredstev za povzdigo male obrtnosti in doslej ni mogel priti niti do jednotne organizacije.

Obrtnih zadrug je sicer v deželi kacih 40, ali mej njimi ni bilo dosedaj nikake zveze in so bile vsled tega jednotne akcije v prid obrtnije nemogoče.

Nekateri dalekovidnejši obrtniki so sprevideli, da je to na škodo vsemu obrtnemu stanu in vsled tega so sklicali lani na dan 8. decembra načelnike nekaterih obrtnih zadrug na posvetovanje, kako ustvariti jednotno organizacijo. Na tem sestanku se je sklenilo, ustanoviti zvezo obrtnih zadrug na Kranjskem.

V izvršitev tega namena je bil izvoljen pripravljalni odbor, ki si je izvolil za predsednika načelnika ljubljanske zadruge brivcev in lasarjev gosp. Engelberta Franchettija. In temu odboru, ki je imel osem sej med letom, se je zahvaliti, da se je mogel ob obletnici, t. j. v ponedeljek vršiti ustanovni shod kot prvi občni zbor „Deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug“. Shod se je vršil v „Mestnem domu“, pričenši ob 9. uri dopoludne. Zvečer poprej so se že sestavili v steklenem salonu pri „Zvezdi“ delegatje raznih obrtnih zadrug, ter se razgovarjali o vseh točkah dnevnega reda. Prišel je tudi obrtni inštruktor trgovinskega ministrstva.

Dne 8. t. m. ob določenem času je otvoril predsednik pripravljalnega odbora, gospod Franchetti zborovanje, pozdravil prav lepo število delegatov in obrtnikov, posebno še predsednika trgovske in obrtne zbornice, gosp. Lenarčiča, imenovanega zastopnika ministrstva, zastopnika idrijske zadruge ter predlagal, odposlati vladarju udanostno brzojavko. Z navdušenjem sprejeto. Prvi govori zadružni inštruktor o namenih ustanavljajoče se obrtne zveze. Njeni nameni so namreč organizacija obrtnega stanu, ki so že pri kaki zadrugi, ter pridovanje za zadruženje one obrtnike, ki še niso v nobeni zadrugi; izobraževanje vajencev, njih strokovne izdelke razstavljati na obrtnih razstavah; obrtne nadaljevalne šole; tečaji za mojstre; strokovni tečaji sploh; tečaji za knjigovodstvo; nadaljno izobraževanje pomočnikov; ustanovitev surovinskih društev, mojstrske bolniške blagajne, javna zalaganja; zavarovalnice za slučaj starosti in onemoglosti itd. Govornik obljubi posredovanje pri vladi za državno podporo novi zvezi. Predsednik trgovske in obrtne zbornice gosp. Lenarčič je istotako toplo pozdravil novo zvezo, izjavil, da je naloga trgovske in obrtne zbornice slediti vsem obrtnim pojavom, ter obljubil, da bo zbornica vse storila, da pospeši delovanje zveze obrtnih zadrug.

Tajnik pripravljalnega odbora, g. Fran Jeločnik je prečital nato zapisnik pripravljalnega odbora. Iz zapisnika je posneti, da je dosedaj pristopilo novo snujoči se zvezi izmed 40 obrtnih zadrug na celem Kranjskem osem, in sicer: 1. zadruga krojačev, klobučarjev in rokovičarjev s 115 člani; 2. zadruga mesarjev 70 članov; 3. zadruga brivcev 25 članov; 4. zadruga kovinskih obrtnikov 66 članov; 5. zadruga pekov 35 članov; 6. zadruga gostilničarjev in kavarnarjev 320 članov; 7. zadruga rokodelcev in dopuščenih obrtnikov 88 članov in 8. zadruga rokodelcev v Idriji 156 članov, skupaj tedaj 885, ki imajo 43 zastopnikov. — V zvezni odbor se izvoli z vzklicem naslednjih 12 udov gg.: Kramar Josip, Dachs Ivan in Bergant Štefan, vsi trije gostilničarske zadruge; nadalje: Sirk Ivan (mesarska zadruga); Didič Fran za Idrijo, Skrbec Fran za Lož, Schlegel Edvard in Kregar

Ivan (kovinska zadruga), Jeločnik Fran in Rojina Josip (krojaška zadruga), Schrey Ivan (pekovska zadruga) in Engelbert Franchetti (brivska zadruga). Namestniki pa so gg.: Krvarič, Tončič, Lavrič, Jenko, Novak in Šturm. Računskim preglednikom se izvolijo gg.: Leden, Lenček, Al. Pogačnik; namestnikom pa Pock Fran.

K predlogu glede enakomernega zadružnega uradovanja, namreč glede enotnega knjigovodstva in statistike, se je oglasil ministrski odposlanec, ki je priporočal, naj se v tem oziru še par mesecev potrpi, ker se tozadevne knjige in tiskovine že pripravljajo v ministrstvu. Najživahnejša debata se je razvila pri predlogu glede izdajanja obrtnega časopisa kot zveznega glasila. Začasni predsednik Franchetti utemeljuje posebno dokazilno in stvarno potrebo lastnega glasila, povdarjajoč povsem prav, da bi brez glasila snujoča se zaveza bila mrtvorojeno dete. Zato predlaga, naj ustanovni shod sklene potrebo takega glasila, ter poveri nov odbor, da ukrene vse potrebno. — Delegat Fr. Didič iz Idrije je proti temu, da bi bil vsak član zaveze obvezan, naročiti si tudi list. Franchetti pojasni, da bi dobivali člani list brezplačno, le letni prispevek bi bil nekoliko višji, na pr. 1 krono. Delegat Dachs predlaga, naj bi se končno sklepanje o tem predmetu za danes še opustilo, ker morajo posamezni odposlanci zadrug v tej zadevi še vprašati doma. Delegat Kregar se pridruži Dachsovemu predlogu, češ, naj občni zbor o tem definitivno sklepa. Ob jednem predlaga dvakratno mesečno izdavanje. Na glasovanje pride Dachsov predlog, ki se tudi sprejme. Pri točki glede višine letnih prispevkov predlaga začasni predsednik Franchetti, naj se določi 1 krono za slučaj, da se bo izdajal lastni list. Ker so se tudi tukaj nekateri delegatje izgovarjali, da nimajo tozadevnih pooblastil svojih zadrug, je poučil zborovalce magistratni svetnik gosp. Šešek kot zastopnik mestne občine, da so delegatje že eo ipso pooblaščeni o potrebnem sklepati in dovoljevati. Obveljal je pri glasovanju deducirani predlog predsednikov za 30 vin. letnega prispevka za osebo. Nekateri odposlanci zadrug so obljubili, da so pripravljeni pavšalno prispevati na leto tudi 40 kron. K tej točki se je oglasil poučljivo tudi gosp. dr. Murnik kot tajnik trgovske in obrtne zbornice.

Za prihodnji občni zbor se določi zopet Ljubljana, a nadaljni občni zbori se bodo vršili premenjevalno tam, kjer bo največ zavezinih članov.

Pri točki o ustanovitvi obligatorične mojstrske bolniške blagajne se razvneme zopet daljša debata. Vladni odposlanec dr. Roller pojasni razmerje prostovoljnih in obveznih bolniških blagajn, ter raztolmači najvažnejše paragrafe iz tozadevnih pravil. Na predlog Kregarja se celotno čitanje opusti, ter se prepusti upravnemu odboru, da potrebno ukrene. Sklene se: 1 ustanoviti bolniško blagajno; 2. odbor naj priskrbi, da se pravila prevedejo na slovensko, ter se potem čitajo pri drugem občnem zboru, ki se vrši kmalu po novem letu. Sprejeto. Podpore se določijo, kakor so običajne pri takih blagajnah, t. j. zdravniška pomoč v slučaju bolezni, a pri boleznih, ki trajajo nad tri dni, tudi denarna podpora.

Predlog glede prireditev potovalnih zborovanj s strokovnim predavanjem in o pomenu obrtnih zadrug je govoril jako temeljito gosp. Šturm. Predlagal je med drugim, naj se stremi za tem, da se ustanovi v trgovinskem ministrstvu obrtni oddelek. Za poučne obrtne shode je treba instruktorja, ki zna naš materni jezik. Sprejeto. Začasni predsednik prečita pismo župana Hribarja, ki je bil službeno zadržan, se zborovanja udeležiti, a želi novi zvezi najboljše, ter jo zagotavlja svoje naklonjenosti. Za to in za prepustitev dvorane se izreče županu najsrčnejša zahvala.

Nato je zaključil začasni predsednik to velepomembno zborovanje.

Po zborovanju se je vršilo konštituiranje novega odbora, ter so bili izvoljeni gg.: predsednikom Franchetti, podpredsednikom Kregar, blagajnikom Schlegel, zapisnikarjem Fr. Jeločnik.

Popoludne ob 1. uri se je začel v gostilni pri „Zvezdi“ (Krisch) prav dobro obiskani banket.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Sedaj se vse suče okrog češko-nemške sprave. Nemci so formulirali svoje zahteve, ne, ker si žele sprave, nego ker jim je na tem, da se ohrani Körberjevo ministrstvo. Čehi seveda nečejo sprejeti teh ponudb, ker so Nemci svoje ponudbe nalašč pretirali. Vsled tega sestavijo Čehi protiponudbe. Ta igra se bo še nekaj časa nadaljevala. Gre se namreč zato, da se krivda za ponesrečenje sprave zvali na drugo stranko. Nemci bi to krivdo radi zvalili na Čehe, Čehi bi jo radi zvalili na Nemce Mej tem pa preteče čas in pride zopet v veljavo § 14.

Gosposka zbornica. — Gosposka zbornica je imela v soboto sejo. Vzprejela je več zakonskih načrtov, ki so bili vzprejeti v poslanski zbornici, med njimi tudi oni glede podpor po ujmah prizadetim deželam in občinam. Razpravljala je tudi o zakonskem načrtu glede terminske kupčije z žitom. Vzprejela ga je zopet v prvotni obliki in ne tako spremenjenega, kakor je hotela glede paragrafa 12 poslanska zbornica. Ta zakonski načrt romal bo torej zopet v poslansko zbornico, ki ga gotovo sprejme in sicer brez glasov italijanskih poslancev.

Vladni opomin parlamentarnim strankam. — „Fremdenblatt“ piše: Če se odtrga še ta spravna nit, se s tem odtrga tudi življenska nit parlamentu. Gre se za več, nego le za notranji mir. Sedaj je zadnji čas in ni več nobenega odloga.

Nagodbena pogajanja med Avstro - Ogrsko. — Nagodbena pogajanja med obema državnima polovicama so se te dni zopet pričela Zaradi tega je prišel v nedeljo ogrski ministrski predsednik pl. Szell na Dunaj. Naš ministrski predsednik je bil v petek v dolgotrajni avdijenci pri cesarju, pri kateri se je cesar z dr. Körberjem razgovarjal o teh pogajanjih. V soboto pa je imel naš ministrski svet svojo sejo, v kateri se je istotako posvetoval o tem vprašanju. Vest,

da misli Nemčija odpovedati naši državi trgovinsko pogodbo, vznemirila je naše in organske vladne kroge in gotovo tudi provzročila ta nova pogajanja.

Liga proti dvoboju za Avstrijo se je konstituirala Predsednik jej je grof Thun-Hohenstein, podpredsednika pa Bilinski in Clumecky.

Načrt zakona o ločitvi zakonske zveze. — Italijanska vlada je predložila zbornici načrt zakona o ločitvi zakonske zveze. Zbornica pa je izvolila odsek, obstoječ iz devetih članov, ki naj ta zakonski načrt prouči in o njem zbornici poroča. V ta odsek pa je bilo izvoljenih šest takih poslancev, ki so odločno proti temu zakonskemu načrtu, a le trije taki poslanci, ki so za ta načrt. Očividno je torej, da je italijanska vlada doživela pri ti priliki hud poraz.

Nemški državni zbor. — V nemškem državnem zboru nadaljujejo socijalisti z vso odločnostjo boj proti novim carinskim tarifom. Večina državnega zbora pa hoče na vsak način v najkrajšem času spraviti pod krov te carinske tarife. Da bi prišla obstrukciji socijalistov v okom, namerava spremeniti zbornični opravilnik tako, da ne bi smel noben govornik govoriti nad pet minut in da bi predsednik sam imel pravico določevati govornike. V Nemčiji se nimajo, kakor se vidi, nič kaj rogati našim parlamentarnim odnošajem

Podpore za macedonske begune. — Bolgarski knez Ferdinand je daroval za macedonske begune, katerih je vedno več na bolgarsko-macedonski meji, 10.000 frankov. Knezova mati Sofija pa je darovala 5000 frankov. Onih 10.000 rubljev, katere je darovalo slovansko blagotvorno društvo v Petrogradu, je razdelil med begune ruski odposlanik Bahmetov. V Dubnici na bolgarsko-macedonski meji se je ustanovil poseben odbor, ki pobira raznovrstne darove za to nesrečno turško rajo. Tudi bolgarske gospe zbrale so se v poseben odbor, ki bode pobiral po vsej Bolgarski darove za te nesrečneže. Po večjih mestih bolgarskih se prirejajo predstave in koncerti v isti namen. Pri jednem samem takih koncertov so nabrali 5000 frankov. Turški zastopnik je pri ruskem odposlaništvu protestiral proti takemu nabiranju darov, pa zastonj, kajti dobil je zasluženi odgovor.

Obrtnija.

Zakon proti pijančevanju.

Naša vlada je storila svojo dolžnost, da je predložila državnemu zboru zakonski načrt, ki ima namen, uživanje opojnih pijač, ako ne popolnoma preprečiti, pa vsaj znatno omejiti. Naša vlada pokazala je pri tem svojo dobro voljo, in po našem mnenju bi državni poslanci gotovo prav mnogo dobrega storili, ako bi v državni zbornici predlagali, naj se tudi o tem zakonskem načrtu nujno razpravlja in naj se prej ko prej uveljavi. Onim, ki so pri prodajanju tega človeškega strupa imeli in še imajo ogromnega dobička, seveda ta zakon ne bode po volji in si niso morebiti niti mislili, da stopi vlada tako hitro ž njim pred državni zbor; ali kaj naj bode dobiček pojedincev nasproti gmotnim in duševnim koristim več stotisoč, da, celo milijonov prebivalstva. Prepričani smo, da ustrežemo svojim čitateljem, ako jih z določbami tega zakonskega načrta nekoliko natančneje seznanimo.

Najprej hoče ta zakonski načrt preurediti in določiti obrtno pravico prodajanja in točenja žganja. V tem oziru razločuje tri vrste razpečavanja:

1. Prodajo na debelo v zaprtih posodah, ki drže najmanj pet litrov.

2. Koncesijonirano pravico, točiti žganje gostom v nezaprtih posodah čez ulico, ter prodajati v zaprtih posodah v poljubni množini.

3. Koncesijonirano prodajo na drobno v zaprtih posodah od ene osminke litra višje.

Vlada hoče s tem doseči, da bo prodaja žganih pijač na drobno od žganjetočev popolnoma ločena.

Dalje hoče, da naj so žganjetoči od drugih obrti popolnoma ločeni. Važna in za trgovce z žganjem usodna je določba v načrtu, da se v prostorih, kjer se žganje toči, ne sme izvrševati nobena obrt. S tem se hoče zabraniti, da se v prodajalnah, kjer si morajo ljudje nakupovati živila in druge za vsak dan potrebne reči, ne daje ljudem neposredna prilika, uživati žgane pijače.

Istotako važna je določba glede najvišjega števila žganjarn; določba, katera — kakor pravi načrt — po izkušnjah drugih držav mnogo pripomore k omejitvi žganjepitja. V tem oziru je v načrtu določeno: na vsakih 500 prebivalcev ena koncesija za žganjetoč in ena za prodajo na drobno.

Načrt vender pušča tukaj vratca odprta, ko pravi: Politična deželna oblast sme za posamne občine, ki so bolj razsežne, zaslišavši mnenje občine in sporazumno z deželnim odborom izjeme dovoliti.

Če naj bodo prodajalne za žganje ob nedeljah, praznikih in ob dnevih, ko se običajno mezda izplačuje, zaprte, ima zopet pravico odločevati deželna vlada sporazumno s trgovsko zbornico.

Kdor da očividno pijanemu ali otroku opojne pijače za denar, čaka ga po zakonu zapor od treh dni do treh mesecev ali denarna globa od 20 do 1000 kron.

Dolga, ki ga je naredil pivec za pijačo, upnik ne more iztirjati, ako ob času, ko je dolžnik naredil ta dolg, kakega prejšnjega dolga za pijačo istemu upniku ni plačal. Poroštva in zastave, da se bo ta dolg gotovo plačal, so neveljavne.

Kdor bi se hotel tej določbi izogniti in bi zahteval, ter prejel pismeno zagotovilo, da bo s pijačo narejeni dolg gotovo plačan, zapade kazni od treh dni do treh mesecev zapora ali od 20 do 1000 kron denarne globe.

Kogar bo v teku pol leta na očitnem kraju večkrat pijanega videti, čaka ga kazen zapora od enega dne do štirih tednov ali globa od 10 do 500 kron.

Kdor se upijani, kadar ima vršiti kako delo ali opravilo, katero je — če se v stanu pijanosti opravlja — nevarno življenju, ali telesni varnosti koga druzega, zapade zopet kazni od treh dni do treh mesecev ali od 20 do 1000 kron.

*

Kdor stori samo na sebi kaznjivo dejanje v stanu popolne pijanosti, čaka ga kazen za pijanost in sicer, če je dotično dejanje zločin, zapor od 3 dni do 6 mesecev, če pa je prestopek, zapor od 1 dneva do 3 mesecev ali v denarju globo od 10 do 1000 kron.

To so glavne določbe novega zakonskega načrta.

Novi zakon se bo raztezal ne samo na one, ki hočejo z žganjarnimi še le začeti, ampak tudi že na obstoječe, in to zaradi tega — pravi načrt — ker čezmerno število žganjarn zelo pospešuje obilno pijančevanje in zato treba to število takoj skrčiti.

Načrt govori večinoma samo o prodajanju in točenju žganja. Gotovo je to najhujša vrsta pijančevanja. Toda vsaka pijanost je od hudega. Skušnje drugih dežela uče, da kjer je upadlo uživanje žganja, tam je silovito zraslo uživanje piva. Če je redkejši alkohol v pivu kakor v žganju, se pa tim več piva popije, tako da pivopivci použijejo vsaj toliko alkohola, kakor žganjarji. Tako govori dr. med. Delbrück v svoji knjigi: „Hygiene des Alkoholismus“, in sklepa: Pivo žuga postati ena najhujših šib novega stoletja. Zatorej, če zakon določuje maksimalno število žganjarn, naj bi določil tudi maksimalno število gostiln. To živo pogrešamo v načrtu. In to priporočamo našim poslancem v uvaževanje.

Kmetijstvo.

O izreji mlade živine.

Pri izreji mlade živine ne smemo zabiti negovanja kože, ki je za dober napredek živine velike važnosti. Že od prve mladosti nikari ne zamudimo telet sleherni dan izkrtačiti, kar jim očividno dobro dene, ker tako rada drže. Čim bolj jim varujemo kožo nesnažnega prahu, tim čisteje je delovanje kože v prid živali. Kadar prihaja živina s paše domov, je bistveno, da vsako žival posebno po hrbtu očohamo (oštrgljamo), ker s tem odstranimo jajca govejega zolja. Ako čohala ne rabimo, prodro jajca polagoma v kožo in provzročijo naslednjo zimo pod kožo ličinke, ki delajo živini veliko sitnosti in bolečin.

Seveda pripomore kožna snaga tudi k temu, da se razen mrčes, posebno uši, ne more na mladi živini tako zlahka naseliti. Kljub temu pa se teh nepridipravov ne bomo mogli popolnoma znebiti. Kakor hitro opazimo na mladi živini uši, je najbolje, dotična mesta z živinskimi škarjami na kratko ostriči in z roko v ona mesta vdrgniti toplega lanenega olja; to mazanje ponovimo čez 3 do 4 dni, ker so se utegnila morebitna jajca mej tem izvaliti in je treba zalego z nova ugonobiti. Mej vsemi sredstvi zoper uši je laneno olje še najbolj nedolžno in tudi ne zajeda kože, kakor na pr. tobakov izvleček ali živosrebrna mazila. Živo srebro je tudi vsled tega nevarno, ker se teleta rada ližejo in se tako prav lahko zastrupijo z živim srebrom.

Ena najpogostejših telečjih bolezni je driska. Kakor hitro spoznamo to bolezen se je moramo precej lotiti; če še ni kaj prida razvita, tedaj prav dobro deluje kuminov čaj, ravno tako surova jajca. Pri močnejši driski dosežemo najboljši uspeh z opijevimi kapljicami. Razun tega moramo vsem driskavim teletom zmanjšati množino krme do polovice, časih celo več.

Ozir mleka, ki ga dajemo teletom prvih 14 dnij, je najbolj primerno, da dobivajo materino mleko. Potrebno pa je, da se poklada kravje mleko gorko, dalje ne smemo mleka tako kar meni nič tebi nič postaviti pred mladiča, češ: zdaj se pa dobro imej. Ampak zelo primerno je, da si nabavimo napajalno golido, iz katere mora tele mleko polagoma sesati po dudlju, ki je ponarejen po sescu. Na ta način najbolje posnemamo naravno sesanje, posebno, ako postavljamo napajalno golido na tla, tako da mora tele rabiti neko silo, da pride do svojega mleka. Mleka ne smemo nikoli mešati z vodo. Ob času, ko dajemo mleka vedno manj, pričnemo goniti tele na vodno korito, paziti pa moramo, da se preveč ne nasrka bistre vodice. Najbolj primerno je, napajati po krmitvi, katero pričenjamo po navadi z mlekom. Kolikorkrat kravo po teletu pomolzemo, tolikokrat naj tudi tele dobi mleko.

Kadar pozneje molzemo samo dvakrat na dan, zadostuje tudi samo dvakratno napajanje teleta. Seno, namenjeno teletu, pa vržemo zjutraj v prav nizke jasli in kar zvečer ostane, to damo kravam, da dobi tele naslednji dan sveže seno. Tele se skoro celi dan po malem ukvarja s senom in tako se najbolje navadi na grobo krmo. Tudi sol začnemo pokladati prav po malem takrat, ko začne tele dobivati menj mleka.

Vsa mlečna nadomestila, kakor laneno seme, sladne kali, moke in razna močna krmila ne morejo kravjega mleka nikdar popolnoma nadomestiti in najbolj prav je, ako se razun gori omenjenih krmil (mleko, oves, otrobi, seno) ne rabi nikakih drugih mlečnih nadomestkov.

Način izreje mlade živine, kot smo ga tu opisali, je v navadi pri Švicarjih in nima namena, da bi dosegli pri živalih prvo leto kolikor moč veliko težo. Hočemo samo popolnoma navaden, pravilen (normalen) razvoj, ki naj s pomočjo utrjevanja in zadostnega gibanja zabrani bohotno (mastno) obliko. Tele mora svojo krmo predelati, svoja pljuča, svoje ude krepiti, in tako dobimo govedo, ki res spolni pozneje naše upe, ki smo je stavili nanj. Ponovimo, da je ravno prvo leto za nas konečni smoter ali cilj pri izreji največje važnosti. Kar v prvem letu zamudimo, tega ne moremo nikoli več popraviti.

Kar časa zamudiš, pravi pesem, na veke ga zgubiš.

To velja, kakor o mladosti človeka, tudi o izreji mlade živino. Prvo leto je podlaga, je temelj, na kojem moramo zidati naprej; če hočemo sezidati pravilno, hasnovito poslopje živalskega organizma, mora biti temelj trden in pravi.

Sicer pa ta način izreje živine ni ravno težaven. Treba je zlate snage in velike tožnosti, da se stori vse v pravem trenotku, treba tudi nekoliko ljubezni do stvari same, da pri vsaki živali posebej takoj opazimo razne slučajnosti, ter ne čakamo še le, da se ta ali ona bolest razvije v grozečo pošast.

Zelo dobro je živali tehtati vsak mesec; tehtnica nam najbolje pove, za koliko smo prišli naprej v kakem času. Prehiter ali prepočasen razvitek nam pokaže tehtnica veliko hitreje in določneje, kot moremo to presoditi s prostimi očmi. Kaj takega vidimo po navadi še le tedaj, ko je napaka vže precej velika, dočim nas tehtnica mnogo preje pouči.

Poučni in zabavni del.

Morilec.

Spisal Guy de Maupassant. — Prevel Teodor Vasiljevič.

Branitelj je bil plediral za nerazsodnost. Kako naj se tolmači drugače ta čudni zločin?

Nekege dne so našli blizu vasi Chatou v trstju dvoje skupaj zvezanih trupel, moža in ženo, oba v družabnih krogih dobro znana; bila sta zelo bogata, ne več prav mlada in jedva eno leto poročena, zakaj žena je bila še le tri leta vdova.

Kolikor se je znalo, nista imela sovražnikov; tudi ju niso ničesar oropali. Vse je kazalo na to, da sta bila ubita drug za drugim s kakim dolgim železnim orodjem in potem vržena z brega v reko.

Preiskava ni spravila ničesar na dan. Ribiči, katere so izprašali, niso vedeli nič, in če so hotele oblasti pustiti vso stvar, kar se je neki mlad mizar iz sosednje vasi, neki Georges Louis, s priimkom „Bourgeois“, sam obdolžil zločina.

Na vsa vprašanja je odgovarjal le to:

„Moža sem poznal dve leti, ženo šest mesecev. Prihajala sta često k meni, ter si tudi pri meni često dala popraviti staro pohištvo, ker sem precej spreten v tem delu.

„Ako ga je kdo vprašal: „Zakaj ste ju ubili?“ je odgovarjal svojeglavno: „Ubil sem ju, ker sem ju hotel ubiti?“

Več se ni dalo spraviti iz njega.

Ta človek je bil brezdvomno kak nezakonski otrok, ki so ga najprej dali v rejo kje na deželi, a ga potem popolnoma zapustili. Imena ni imel druzega, kot Georges Louis, a ko je vzrastel ter čimdalje bolj kazal svojo nenavadno nadarjenost, svojo čuvstvovanje in mišljenje, kakoršnjega njegovi tovariši niso imeli, tedaj so mu dali priimek „Bourgeois“, in odslej ga sploh nihče ni imenoval drugače.

Slul je kot nenavadno spreten v svojem poklicu kot mizar. Da, tuintam se je ukvarjal tudi z rezljanjem. Pravili so tudi, da je skrajno prenapet, da je privrženec komunističnih, dà, celo nihilističnih teorij, marljiv čitatelj pustolovskih in krvavo-groznih romanov, vpliven volilec in spreten govornik na občnih delavskih in kmetskih zborih.

* * *

Branitelj je bil plediral za nerazsodnost.

Kako naj se drugače razloči, da je ta delavec ubil svoja najboljša odjemalca, bogata in dobro plačujoča — to je priznaval sam — pri katerih je bil zaslužil v dveh letih 3000 frankov — to se je razvidilo iz njegovih knjig. Le eno tolmačenje je mogoče: Blaznost, trdna ideja deklasiranca, ki se maščuje z umorom dveh bourgeois nad vsemi bourgeois; in branitelj je kaj spretno opozoril na priimek, ki so ga ljudje dali njemu, zapuščenemu od starišev, s temi besedami:

„Ali ni to ironija, in sicer ironija, ki spravi lahko v obup tega nesrečneža, ki nima ni matere ni očeta? On je goreč republičan, pa kaj pravice, on spada med privržence one politične stranke, katere je republika nekdaj morila in preganjala, katere pa sedaj kaj rada sprejema v svoje naročje, one stranke, kateri je požiganje navaden princip, in umor vsakdanje sredstvo.

Ti žalostni nauki, ki se sprejemajo na shodih s takim odobravanjem, so pogubili tega človeka. Slišal je, kako so republičani, celo ženske, dà, celo ženske, koprneli po krivi Gambette, po krvi Grevýja; njegov bolni duh se je pretresel; hotel je videti kri, kri buržoajev!

Ne njega, gospoda moja, ne smeste prokleti, pač pa komuno!

Odobravajoče šepetanje se je začulo po dvorani. Vse je čutilo, da je branitelj z uspehom izvršil svoj nalog. Državni pravdnik se ni oglasil za republiko.

Sedaj je vprašal predsednik obtoženca navadno vprašanje!

„Obtoženec, ali imate k svoji obrambi mogoče še kaj pristaviti?“

Mož je vstal. Bil je male postave, plavih las in sivih, srepih, bistrih oči. Iz tega slabotnega života je zadonel močan, gotov, jasen glas, ter uničil h kratu mnenje, ki so ga imeli poslušalci o njem.

Govoril je glasno, v deklamatoričnem tonu, toda tako čisto, da so se čule najtičje besede do zadnjega kota v dvorane.

„Gospod predsednik, ker nočem iti v kako norišnico in ker pojdem celo rajši pod giljotino, hočem Vam povedati vse.

Ubil sem tega moža in to ženo, ker sta to bila moja roditelja.

Sedaj poslušajte in potem sodite!

Ženska, ki je porodila sina, ga je dala nekje v rejo. Saj je bilo vse eno, kam je njen sokrivec nesel ubogo nedolžno bitje, ki je bilo obsojeno k večni bedi, k samoti nezakonskega rojstva, dà, še več, k smrti! Zakaj, ako ga zapusti dojica, ako ta ne dobi več mesečnega plačila, ga lahko pusti lakote in sramote umreti, kakor jih to stori toliko.

Žena, ki me je zredila, je bila poštena, bolj ženska, bolj velika, bolj materinska nego lastna moja mati. Vzgojila me je. A ni storila prav, storivši svojo dolžnost. Bolje bi bilo, da puste poginiti ona uboga bitja, katera vržejo tja na deželo, kakor se pometejo smeti tja v kot.

Vzrastel sem s temno slutnjo, da imam mladež sramote na sebi. Drugi otroci so me imenovali nekega dne „bastarda". Vedeli niso, kaj pomeni ta beseda, ki jo je gotovo kdo izmed njih slišal od svojih starišev. Tudi jaz nisem vedel, a čutil sem.

Bil sem — to pač smem reči — izmed najbolj nadarjenih v šoli. Pošten mož, morda tudi ugleden mož bi bil postal, da me niso moji stariši tako zločinsko izpostavili.

Dà, tako zločinsko so ravnali z menoj. Jaz sem bil njih žrtva, oni so bili krivci. Jaz sem bil nedolžen, oni se me niso usmilili. Morali bi me ljubiti, a zavrgli so me.

Njim se imam zahvaliti za življenje — pa je li življenje kak dar? Moje je bilo gotovo nesreča! Ko so me tako sramotno izdali, jim nisem bil nič več dolžan, razun osveto. Zagrešili so na meni najhujši, najgrši, največji zločin, ki se sploh more na kakem bitju zagrešiti.

Človek, ki je razžaljen, udari; človek, ki je okraden, si vzame svojo last s silo nazaj. Človek, ki je osleparjen, trpinčen, stiskan, ubije; a tudi človek, ki je oskrunjen, ubije. Jaz sem bil hujši osleparjen, okraden, trpinčen, moralično potolčen in oskrunjen, nego oni, ki imate za njih jezo — odpuščenje.

Osvetil sem se, ter ju ubil. To je bila moja pravica, moja postavna pravica. Kot nadomestilo za nesrečno življenje, ki so mi ga dali, sem jima vzel njiju srečno življenje!

Dejali bodete, da sem morilec svojih starišev!

Ali so bili to moji stariši, ko sem jima bil le breme? Ko jima je bilo moje rojstvo nesreča in moje življenje preteča sramota?

In vender — še takrat — sem bil pripravljen k ljubezni do njiju . . .

Dve leti je tega — kakor sem Vam že pravil — prišel je mož — moj oče — v prvič v moje stanovanje. Slutil nisem nič. Naročil je nekaj pohištva. Še le pozneje sem zvedel, da je poprašal pri župniku po meni, seveda pod pečatom tajnosti.

Prišel je večkrat k meni, naročeval pri meni delo, ter plačeval zelo dobro. Tuintam se je zelo z mano malo pomenkoval o tem in onem; čutil sem ljubezen do njega.

Začetkom tega leta je privedel svojo ženo, mojo mater seboj. Ko je vstopila v sobo, se je tresla tako močno, da sem menil, da ima mrzlico. Potem je prosila za sedež in kozarec vode. Govorila ni nič, srepo ogledovala moje pohištvo, ter odgovarjala na vsa njegova vprašanja narobe in nič druzega kot „da" ali „ne". Ko sta odšla, sem menil, da je malce prenapeta.

Drugi mesec je prišla zopet. Bila je mirna, ter se popolnoma obvladovala. Ostala sta onega dne dolgo, ter mi dala veliko naročilo. Videl sem ju še trikrat, ne da bi kaj slutil; a nekega dne je začela z menoj govoriti o mojem življenju, o moji mladosti, o mojih stariših.

Odgovoril sem: „Moji stariši, madame, so bili lopovi, ki so me zapustili!" Tedaj je dejala roko na srce, ter se zgrudila nezavestna na tla. Takoj sem si mislil? „To je moja mati!" a pazil sem dobro, da bi se ne izdal.

Tedaj sem začel popraševati. Zvedel sem, da sta se poročila prejšnjega julija in da je bila moja mati še le tri leta vdova. „Besedičilo" se je sicer, da sta se ljubila že za časa prvega soproga, a dokasa za to ni bilo. Jaz sem bil ta dokaz, katerega sta najpoprej skrila in potem upala uničiti.

In čakal sem. Prišla je nekega dne kot vedno v spremstvu mojega očeta. Onega dne se mi je zdela zelo ginjena, zakaj, nisem vedel. Predno je odšla mi je dejala: „Hočem Vam dobro, ker ste poštenjak in priden delavec. Gotovo bodete kedaj nameravali se oženiti, hočem Vam pomoči, da si svobodno izberete žensko, ki Vam ugaja. Tudi jaz sem bila nekdaj proti svoji volji omožena in vem, kako se s tem trpi. Sedaj sem bogata, brez otrok, svobodna in gospodinja svojega premoženja. Tukaj je Vaša dota!"

In dala mi je velik, zapečaten zavitek. Pogledal sem jo srepo in dejal potem: „Ali ste moja mati?"

Omahnila je tri korake nazaj, ter pokrila oči z rokami, da me ne bi videla. On, mož, moj oče, jo je vjel v svoje roke, ter vskliknil: „Ali ste znoreli?"

Ogovoril sem: „Nikakor nisem znorel. Jaz vem, da ste Vi moji stariši. Jaz se ne pustim, kar tako prevariti. Priznajte, jaz bom varoval Vašo skrivnost; jaz ne bom na Vas jezen in ostanem, kar sem — mizar?"

On se je umaknil proti vratom, ter podpiral pri tem še vedno svojo soprogo, ki je pričela jokati. Skočil sem za njima, zaklenil vrata, vtaknil ključ v žep, ter nadaljeval:

„Poglejte jo le in tajite še, da je moja mati!"

Tedaj jo je vlekel proč; postal je bil zelo bled, zakaj misel, da bi ta škandal sedaj h kratu bruhnil na dan, ga je navdajala s strahom; njiju stan, njiju

ime, njiju čast — vse bi bilo h kratu izgubljeno! Jecljal je torej:

„Vi ste lopov, ki bi hotel od nas le denar. Pa naj se še pomaga ljudstvu, naj se mu stori kaj dobrega in pomore takim lumpom!“

Moja mati, ki je bila vsa iz sebe, je vskliknila h kratu:

„Pojdiva! Pojdiva!“

Ker so bila vrata zaprta, je dejal:

„Ako mi ne odprete takoj, Vas dam jutri radi krajšanja prostosti spraviti v zapor“.

Jaz sem bil obdržal svojo hladnokrvnost; odprl sem jima vrata, ter videl, kako sta izginila v temi.

Tedaj pa se mi je zardelo, kot da sem stoprav sedaj osirotel, kot da so me stoprav sedaj zapustili, ter pahnili v bedo. Neznosna žalost, mešana z jezo, sovraštvom in gnevom, se me je polastila; celo moje bitje je bilo razburjeno, proklinjal sem pravico, čast, vse, vse . . . Stekel sem za njima ob Seni navzdol, zakaj čez to sta morala, ako sta hotela priti na kolodvor v Chatou.

Kmalu sem ju bil dotekel. Groznočrna noč se je bila naredila. Tihimi koraki sem se plazil po travi za njima, tako, da me nista slišala. Oče je dejal:

„Ti si vsega tega kriva! Zakaj si ga hotela po vsej sili videti? Od daleč bi mu bila lahko pomagala, ne da bi se pokazala! Čemu ti nevarni poseti, ko ga vender ne moreva priznati za svojega sina!“

Tedaj pa sem prosečim obličjem skočil pred nje, jecljaje:

„Saj vidite, vi ste moji stariši! Enkrat ste me že zavrgli, ali me bodete sedaj zopet?“

Tedaj pa, gospod predsednik, dvignil je on na mene roko — prisežem Vam to pri svoji časti, pri postavi republike — udaril me je, in ko sem ga prijel za vrat, potegnil je iz žepa samokres.

Meni se je stemnilo pred očmi; svoje kladivo sem imel v žepu; in začel sem ž njim biti po njem, kolikor sem mogel.

Tedaj pa je ona začela vpiti: „Pomagajte! Uboj!“ ter me zagrabila za brado. In tedaj, se mi zdi, sem ubil tudi njo. Ali morda vem, kaj sem naredil v onem trenotku?

Ko sem ju potem videl, oba ležeča na zemlji, sem ju vrgel, ne da bi se kaj obotavljal, v Seno.

Tako! — In sedaj sodite!

* * *

Zatoženec je zopet sedel. Radi te izpovedi se je odložila razprava do druge sejne dobe.

Ta bode kmalu tu.

Ako bi bili mi porotniki, kaj bi pač naredili s tem morilcem?

Svatopluka Čecha: Slavija.

(Prosto pripoveduje A. Zavadil.)

Med sedaj živečimi češkimi pesniki so najbolj priljubljena tri imena: Sv. Čech, Jaroslav Vrchlický in Adolf Heyduk, ki so zares krasno trozvezdje na obzorju češke književnosti. Zlasti pa se je Sv. Čech omilil vsem slojem češkega naroda. Ideal mladine in dijakov, iskren prijatelj delavcev-trpinov, plemenit in kratkočasen spremljevalec narodno-mislečih devojk po slovstvenih livadah je Sv. Čech svojim rojakom nekak narodni svetnik, vse ga obožuje. Rojen 1846 v Ostředku na Češkem živi le svojim krasnim pesniškim sanjam; nemarajoč za puhlo posvetno slavo odklanja vse venljive lovre, in dočim se sam s svojim duhom vzpenja v zvezdne kraje, mu je edino veselje, blažiti človeško bol, tešiti v nadlogah, navduševati in krepiti v narodnih borbah. Na Češkem bi se smatralo za greh, ako bi kdo ne poznal Sv. Čecha, in ker pesnik goji nehlinjeno, pravo slovansko ljubezen do vseh slovanskih plemen, želim s tem veleumom nekoliko seznaniti tudi čitatelje „Novic“ in v to svrho navedem tukaj vsebino njegovega najbolj občudovanega eposa „Slavija“, kakor se mi je ohranila v spominu še izza dijaških let — pozabiti mi je itak ni možno.

Ladija „Slavija“ se vozi po Črnem morju in na tej so zbrani zastopniki vseh slovanskih rodov. Na krovu zamišljen stoji češki popotnik. Bol tare njegovo rodoljubno srce, ker je njegova domovina toli nesrečna. V tem je zaslišal globok vzdihljej, in ko se je ozrl, je zagledal malo v stran svojega prijatelja Rusa vsega otožnega. Pristopil je k njemu ter ga milosrčno vprašal, kaj je vender vzrok njegove žalosti? Ko je videl Rus, da ima ž njim brat Čeh odkritosrčno usmiljenje, mu je začel pripovedovati dogodbo svojega življenja, ki mu provzroča toliko bolečin:

Nekoč v pozimskem večernem času sem jahal skozi temen gozd v poljski deželi. Nakrat se mi je zazdelo, kakor bi videl bližati se vešče, ali kako sem se prestrašil, ko sem spoznal, da so to bliščeče oči lačne volčje tolpe. Izpodbodel sem konja — a ko so bili volkovi vendar že preblizu, sem vstrelil ter zadel prvega. S tem sem za nekaj hipov ustavil divje zveri, ki so se vrgle na mrtvega tovariša, ga takoj raztrgale in požrle, ali kmalu so bile zopet za menoj. Zagledal sem še pred seboj, kako so mi prihajali iz bližnjega gozda ljudje z bakljami na pomoč, ali volčje pijavke so že prijele mojega konja za vrat. Konj se je strahovito vzpenjal vsled bolečine in končno sem z volkovi vred padel v globok prepad. Pri padcu sem izletel iz stremenov ter padel v omedlevico . . .

Po dolgem času sem se zopet osvestil. Ležal sem v mehki postelji in takoj sem spoznal, da mi streže skrbna roka. Pri peči je neka starka prebirala jagode na rožnem vencu. Ali v tem sem zagledal malo v stran od postelje devojko, zalo kakor angelj. Deviška sramežljivost je obsevala njen ljubki obrazek

in v teh krasnih, kakor dva studenca jasnih očes'h je utonilo moje srce. Hotel sem vstati, ali rana me je hudo zaskelela. O kako me je nežno prosila, naj ležim mirno ter se naj vsaj v bolezni varujem. Vprašal sem jo torej, kje da sem? „V hiši poljskega plemenitaša ste, toda zdaj le mirujte, da kmalu zopet okrevate“ in potem je zbežala iz sobe. Malo nato je prišel k meni še čvrst, pa resnoben poljski plemenitaš, Jadvige oče, in ž njim sem se razgovarjal dolgo in prijateljsko. Ali neka čudna senca je spreletela njegov, sicer mili obraz, ko sem mu dejal, da sem rodom Rus.[1]) Iz tega, kako se je vedel in kako je govoril, sem spoznal, da ni navadni brezbrižni kmečki plemenitaš, temveč jako izobražen in iskren narodnjak. Ali ona devojka od tistega časa, ko sem se po onem usodnem padcu zopet zavedel, ni prišla več k meni, dasi sem mislil nanjo vsak hip. Le zgovorna in prijazna starka mi je od nje donašala marsikake priboljške. Ko pa sem nekoč dobil od nje poljsko knjigo, sem videl, da je bila v nji pesem „Molitev“ od Mickiewicza,[2]) v kateri prosi dični pesnik, naj Bog kaznuje krute morilce Poljske, ki je vsa s solzami skoro da premočena.

Novice.

— **Osebne vesti.** Sekcijski svetnik v trgovinskem ministrstvu g. dr. Edvard Urbantschitsch je imenovan ministerijalnim svetnikom. — Imenovani so: davčni pristav g. Josip Vardjan davčnim kontrolorjem, davčni pristav gospod Jakob Milavc davčnim oficijalom, davčni praktikant gospod Rajko Mlejnik in pomorski podčastnik gosp. Matevž Habjančič za davčna pristava. — V področju graškega poštnega in brzojavnega ravnateljstva so imenovani poštnim asistentom sledeči praktikantje: Pavel Marčič za Maribor, Karol Pšeničnik in Jaroslav Novotny za Zidan most in S. Hrovatin za Ptuj. — V ministrstvu notranjih del službujoči okrajni glavar, gosp. Markvart baron Schönberger, je dobil naslov in značaj deželnovladnega svetnika.

— **Učiteljske vesti.** Deželni šolski svet je imenoval za nadučitelje na sedanjih svojih mestih gg.: Fr. Kutnarja v Žužemberku, Jakoba Stuparja na Brdu, Vinkota Berceta v Št. Janžu in Fr. Škulja v Tržiču. Gosp. Fran Punčuh v Vipavi je imenovan nadučiteljem v Vrhpolju. Definitivni sta postali gdč. Frančiška Martinčič v Vrbovem in gdč. Ana Tome, ki pride iz Blok v Stopič. Na lastno prošnjo so premeščeni gdč. Terezija Bole iz Vrabč v Vrhpolje, gosp. Fran Reiniger iz Kočevja v Drago, in nadučitelj v Mošnjah g. Ignacij Rozman v Veliki Podlog. Učitelj v Starem trgu pri Ložu g. Gašpar Gašparin je šel v pokoj. Šolskemu vodji v Črnomlju gosp. Franu Šetini je bilo na podladi inspekcijskega poročila izrečeno priznanje.

— **Odbor za napravo obleke** ubogim šolskim otrokom ljubljanskih mestnih šol naznanja, da se bode razdelitev vršila v nedeljo dne 14 decembra ob 11. uri dopoldne v telovadnici I. mestne deške ljudske šole (Komenskega ulice) Odbor izreka vsem p. n. dobrotnikom najtoplejšo zahvalo in vabi najuljudneje k razdelitvi.

— **Električna železnica.** Včeraj je bil komisijonalni ogled proge in je bilo sklenjeno, da se postajališče pred vojaškim skladiščem na Dunajski cesti opusti in da bo odslej postajališče samo pri pošti.

— **Prešern v Volapüku.** Prijatelji Volapüka imajo svoje posebno glasilo. V tem listu je priobčil gosp. Fr. Pokorn v Ljubljani zdaj zopet nekaj prevodov Prešernovih pesmi.

— **Hvalevreden čin krške občinske hranilnice.** Krška občinska hranilnica je pričela razposojevati proti navadnim obrestim denar vsem onim vinogradnikom, ki svojega vinskega pridelka ne morejo takoj prodati, da se jim na ta način vsaj za nekaj časa pomore iz denarnih stisk. Dotičnik mora vrniti posojeno mu vsoto, kadar vino proda, vsekakor pa ob določenem roku. Tako bodo vinogradniki laže čakali s prodajo, dokler kupčija ne postane boljša. Posojilo dobivajo tudi vinogradniki iz drugih krajev. — To je sicer dobro, toda ustanovitev okrajne vinarske zadruge bi bila še bolj na mestu.

— **O zavarovanju zasebnih uradnikov za starost in onemoglost** in nedeljskem počitku v odvetniških in notarskih pisarnah se nam poroča: Ti vprašanji je državni poslanec vitez pl. Berks zopet sprožil. Vsled inicijative društva, slovenskih odvetniških in notarskih uradnikov v Celju je prve dni tega meseca opozoril načelnika socijalnopolitičnega odseka dr. Grossa, da je že preteklo poldrugo leto, kar se je predložil načrt postavi o zavarovanju zasebnih uradnikov; rekel mu je, da nikakor ne gre, da bi tako važna stvar v odseku zaspala, to tembolje, ker je v širših krogih obudila upanje na ugodno rešitev. Nadalje se je tudi predložil socijalnopolitičnemu odseku predlog zaradi uvedenja nedeljskega počitka v odvetniških in notarskih pisarnah. Vprašal je torej načelnika socijalnopolitičnega odseka, če je isti voljen potrebno ukreniti, da bodeta te dve zadevi kmalu rešeni. Načelnik tega odseka, dr. Gross, izgovarjal se je na poročevalca dr. Fořta. Dr. Fořt pa je trdil, da bode o prvi zadevi poročal, kakor hitro mu bodo to dopuščale razmere v zbornici, zlasti ker je vprašanje o zavarovanju za starost in onemoglost itak tudi točka o čeških spravnih predlogih. Glede nedeljskega počitka je pa poročilo izgotovljeno, ter tudi že na dnevnem redu in se bode o njem razpravljalo, kakor hitro mine sedanji kritični položaj v zbornici.

— **Žalosten slučaj.** Župnik gosp. Strnad v Bistrici, občina Pulst na Koroškem in njegov kapelan g. Tomo Mažek nista bila prijatelja. Nedavno tega se je župnik gosp. Strnad, ko je pri maši zavžil vino, hipoma nezavesten zgrudil. Šele tekom nekaj ur se je zavedel. Izkazalo se je, da je bilo mašno vino zastrupljeno. Listi poročajo, da je sodišče dalo kapelana gosp. Mažeka zapreti, ker leti nanj sum, da je vino zastrupil.

— **Umrla** je v Krškem gospa Marija Premrou, soproga c. kr. notarja v Kobaridu in hčerka g. dr. Mencingerja. Umrla je še v cvetoči mladosti in kdor jo je poznal, moral jo je spoštovati in čislati radi njenega milobnega in rahlega srca. Prav zlata ljubezen vezala jo je z očetom, in kakor poznamo vzornega rodoljuba, bo komaj prenesel udarec, kojega mu je prizadela smrt jedine hčerke, ki je morala tako zgodaj usahniti. Blagemu možu in celi prečastiti njegovi obitelji naše najodkritosrčnejše sočutje!

— **Saltomortale pred naborno komisijo.** Pri Židanu je bil te dni naknadni nabor, na kateri je prišel tudi

[1]) Poljaki strupeno sovražijo Ruse, ker domnevajo, da so oni provzročili propad poljskega kraljestva. »Moskval« (kar pomeni splošno Rusa, ker je bila Moskva svoje dni glavno mesto Rusije in še zdaj velja Rusom kot sveto mesto) je najhujša psovka med Poljaki. Dasi je carica Katarina II. zadala smrtni udarec poljskemu kraljestvu, prvi in pravi vzrok so bili vendar Poljaki sami, predvsem pa njih plemenitaštvo.

[2]) Adam Mickiewicz, najslavnejši pesnik poljski in slovanski sploh, se je rodil dne 24. decembra 1798 v Novgorodku v Litvi, umrl 28. novembra 1855 v Carigradu.

neki mladenič iz Galicije. Zali in lepo rasli dečko je stopil pred komisijo, a ko je bil potrjen, je napravil pred celo resno komisijo saltomortale, da se je stresla Židanova hiša. Seveda so vsi člani udarili v smeh, ker se na naboru kaj tacega pač še ni primerilo. Potrjeni fant je po poklicu akrobat.

— **Na smrt obsojen.** Celjsko porotno sodišče je obsodilo na vislice ondotnega prodajalca južnega sadja Pungračiča, ki je 20. septembra letos ustrelil svojo priležnico Persolio. Do zadnjega trenotka je trdil, da so ju med potjo na sejem v Šoštanj napadli roparji, ter njegovo spremljevalko ustrelili.

— **Cigani — roparji.** Cigana Müller in Seeger sta dne 17. septembra t. l. oropala nekega Fr. Drauschbacherja na cesti med Mislinjem in Pamečami pri Slovenjem gradcu za 7 kron 10 vin., tobak, pipo in steklenico zdravila. Celjski porotniki so obsodili oba cigana na 10 let težke ječe.

— **Nevaren slepar.** Dunajska policija je prijela zelo nevarnega sleparja, Jurija Paetza, bivšega graščaka Rattenberga pri Judenburgu, ki pa je grad zapravil, potem pa se že skoraj 20 let živel zgolj od zelo rafiniranih sleparij. Ko je presedel 10letno ječo zaradi sleparij v Švici je prišel na Dunaj ter se kot „grof Janos Bethlen“ bogato oženil. Ženino doto je v par letih zapravil ter ženo spodil. Potem se je ženil pri neki udovi hišni posestnici ter ji zvabil 58.000 kron, češ, da ima tovarno na Ogrskem, ki jo hoče razširiti. Zopet je presedel eno leto ječe. Na to se je podal v Budimpešto, kjer je kot „markiz de Briault“ igral veliko ulogo. V najemu je imel celo vilo ter sploh knežje živel. Zaročil se je s hčerjo bogatega trgovca, a preden je prišlo do poroke, je trgovec sleparja spregledal.

— **Salomonska rešitev.** Z Dunaja poročajo. da misli minister za železnice rešiti vprašanje o dvojezičnih napisih tako, da povsod tam, kjer so bili kaki prepiri radi dvojezičnih napisov, sploh ne bo za sedaj nikakega napisa. Če bo gospod minister držal to besedo, izginejo kmalu vsi napisi na železnicah po Slovenskem, ki so povsod na prvem mestu nemški in laški še celo tam, kjer ni Nemcev in Lahov.

Pariška zastavljalnica je imela l. 1900 56,264.373 frankov dohodkov. Zastavljalci so vplačali 3,456 790 frankov obresti in pristojbin. Na 1,119.888 zastavljenih predmetov se je izposodilo 35,846.066 frankov ali povprečno na predmet 35·18 fr. Povprečno se zastavi vsako leto 350.000 žepnih ur in 60.000 poročnih prstanov. Kakor hitro nastopi hladnejši čas, prihajajo zastavljci trumoma po posteljne odeje in toplejšo obleko ter prinesejo letno. Biciklov se zastavi vsak mesec nad 6000

— **Sina je ugriznil** praški delavec Franc Lisner pred malo dnevi, ko se je, prišedši zvečer domov, začel prepirati s svojo ženo. Za mater se je potegnil sin Lisnerjev kočijaž Vaclav, in v togoti ga je za to njegov oče ugriznil v desno lice.

— **Orožne vaje pri deželni brambi** bodo letos delali vsi v deželno brambo potrjeni mladeniči letnikov 1893, 1894, 1895, 1897, 1898 in 1900 ter oni letnika 1902, ki niso bili pri vajah nad 16 tednov, ter nadomestni reservniki letnikov 1896, 1899 in 1892 ter oni letnika 1903, katerih dosedanje vaje ne znašajo nad osem tednov.

— **Volkovi v peštanski okolici** so se prikazali v zadnjih dneh. Hud mraz jih je prignal iz planin v doline. Enega volka so ustrelili, po dolgosti meri 2 *m*,

— **Suspenzija volilne pravice za cel volilni okraj.** Ogrska zbornica je te dni sklenila, da se za celo legislativno dobo odvzame volilna pravica okraju Czongrad, ker so se ob volitvi liberalca Barosza godile tolike sleparije, da je bila volitev razveljavljena.

— **Drage smodke.** Iz knjige Maksa Falka, šef-urednika „Pest. Lloyda“, ki jo je imenoval „Značilne črte“, čitamo sledečo dogodbo o avstrijskem feldcajgmajstru baronu Ringelshaimu. Ta je imel slugo, ki je kradel generalu smodke. Konec meseca je poklical general slugo ter je ž njim napravil račun. „Tvoj račun je v redu“, je dejal, „izdal si iz svojega za mene 9 gld. 10 kr. Tvoja mesečna plača znaša 20 gld. torej skup 29 gld. 10 kr Od tega odračunim 25 smodk po 40 kr., je 10 gld. — tukaj torej imaš 19 gld. 10 kr“. — „Ali ekscelenca“, je ugovarjal generalov sluga. — „No, kaj hočeš? Ali se ti zdijo moje smodke drage? Da, da, ljubi moj, jaz pušim smodke le po 40 kr., če hočeš cenejše, moraš si jih kupiti v trafiki“.

— **Stanovanje dolžnice zažgal** je neki Leopoldini Enwuch, trgovski sluga v Požunu. Sluga je prišel po 150 K, ki jih je bila dolžna. Dolžnica je prosila, naj bi se ji za plačilo podaljšal rok. Vsled tega se je pa sluga Jožef Czepy tako razjezil, da je popadel sekiro in začel razsekavati pohištvo dolžnice. Nato je polil razsekano pohištvo s špiritom in je zažgal. Dolžnica je upila na pomoč, vsled česar je Czepy pobegnil in se usedel v izvoščka, hoteč pobegniti. Toda policaji so voz ustavili, hoteč požigalca prijeti, a ko je Czepy videl, da policiji ne bo ušel, zasadil si je nož v prsa. Težko ranjenega so odpeljali v bolnico.

— **Cesarjevo darilo laški kraljici.** Naš cesar je dobil pred kratkim od laškega kralja dva divja kozla (kozoroga) za schönbrunski zverinjak. Za zahvalo je poslal sedaj cesar laški kraljici par lepih, šestletnih lipičanskih sivcev in krasno damsko kočijo.

— **Kača v želodcu.** Štiriletni fant hišarja v alsaško-lotringski občini Winkel je zelo trpel. Trebuh je očividno rastel in kazala se je pri njem posebna slast do jedi. Kljub temu ni bil — razun trebuha — debelejši, ampak videlo se je, da hira. Fant je nemirno spal, težko dihal in stariši se se bali, da se bo zadušil. Nekega jutra, ko so pristopili k postelji tega otroka, so se ustrašili, ko so videli poleg njega kačo 30 *cm* dolgo, ki je fantu prišla iz ust. Od tega časa se je vrnilo zdravje, trebuh je bil normalen in fant se je dobro počutil. Sodi se, da je prišla v želodec z vodo. — Ta slučaj je sicer čuden, pa ni edini v tej vrsti. — Pred letom je bil v pariškem zavodu „maison santé“ operiran neki 14letni deček, ki je imel v želodcu kačo od devetega leta.

— **Tri korake proč.** Ker se trpinčenje vojakov v nemški armadi čimdalje bolj širi, a to posebno na vežbališčih, je izdal general Lindequist za svoje garnizije strogo povelje, da morajo podčastniki, ki vežbajo moštvo vedno stati tri korake od istih. Častniki morajo na vežbališčih posebno na to paziti. Kaj pa se godi po vežbanju, ko v sobah ni več razdalja treh korakov med ubogim rekrutom in jezljivim korporalom, zato se general ne briga. Da se le javno ne godi.

— **Čudež.** Neki trgovec v Moskvi je imel udovi po svojem zadružniku izplačati 2500 rubljev. Ali trgovec se je ustavljal ter trdil, da je ta znesek izplačal že pokojniku. Udova pa mu ni verovala in trdila, da ni ničesar plačal. V tem je trgovec vzel v roko gorečo svečo, postavil se je pred podobo Matere Božje, ter dvignil desnico k slovesni prisegi. Komaj pa je izrekel: „Prisegam Bogu Vsevedočemu, Mariji Njegovi materi in vsem svetnikom“ — ga je v tem hipu zadela kap; desna roka mu je takorekoč olesenela. Zdaj leži na postelji nevarno bolan, a roko vedno vzdiguje kvišku; ne morejo mu jo upogniti. Velika množica ljudstva obdaja njegovo hišo in vsi govore o božji kazni, ki je zadela krivoprisežnika.

— **Starost živalij.** Slon učaka največjo starost 150 do 200 let, papiga, vrana in labod 100 let, enako orel in pav, gos 50 let, konj 40 let, pes in rak 25 let, mačka 18 let, koza in ovca 10 let, domači zajec 8 let poljski zajec 7 let, čebela pa živi poleti le 6 tednov, le one čebele, ki prezimujejo, ostanejo delj časa pri življenju.

— **Najtežja ženska.** V Novem Jorku je umrla nedavno gospa D. Winslov v starosti 40 let. Pokojnica je bila 380 funtov težka; v premeru je merila 4 čevlje in šest palcev, dočim je bila 5 čevljev in 8 palcev visoka. Naravno, da so morali za njo napraviti posebno krsto. Ker je umrla v tretjem nadstropju, morali so krsto z vrvmi skozi okno poslati v sobo in na isti način pokojnico poslati tudi na ulico v mrtvaški voz.

— **Kako je otroke utrditi zoper prehlajenje.** Da se prepreči običajno kašljanje, nahod in vratne bolezni pri otrocih, treba jih je že v rani mladosti utrditi. Pred vsem se jim ne sme ovijati vratu, navaditi jih je treba, da dihajo po dnevu in tudi v spanju le skozi nos, ne pa skozi usta. Dihanje skozi usta pa je tudi poleti škodljivo, ker vdihamo s prahom razne bacile, a tudi pljuča se ne napolnjujejo, kakor je potrebno za razvoj organizma. Vrat in prsi naj se otrokom vsako jutro z mrzlo vodo umivajo, oziroma drgnejo. Ako so le dovolj oblečeni, puščati jih je brez pomislekov tudi v najhujši zimi na zrak.

— **Živali in brzojav.** Potovalec Blanchon pripoveduje, da v Indiji in južni Ameriki smatrajo opice brzojavne droge za telovadsko orodje ter se kratkočasijo. — Pred kratkim pa niso mogli med postajama Spalding in Burne v Severni Ameriki voziti železniški vlaki, ker je bil brzojav pretrgan. Neki labod se je zapletel v brzojavne žice in tako so se žice dotikale ter pretrgale brzojavljanje. — V Švediji pa gradijo okoli brzojavnih drogov meter visok zid in to radi medvedov, ki smatrajo brnenje v brzojavnih drogih za brnenje čebel v panju in izpodkopavajo droge, da dobé strd.

— **Znamenje slabih časov.** V prvih desetih mesecih tekočega leta so dohodki iz tobačnega monopola zelo nazadovali. Razpečalo se je več le cenih smodk in svalčic, dočim se je dragih vrst mnogo manj prodalo kot lansko leto. Tobak pipe, ki je dosedaj padal, se je letos nenavadno povzdignil. Kadilci se zopet zatekajo k pipi, ker so jim smodke predrage. Drugo znamenje slabih časov je, da so se dohodki loterij, ki so dosedaj padali, letos zvišali, a tretji dokaz pa je, da se je preko Hamburga izselilo v Ameriko 104.834 oseb, to je 26.760 oseb več kot lani.

— **Kako je Mark Twain zaslužil prvi svoj denar.** Prijatelj je vprašal tega amerikanskega humorista, ali se še spominja, s čim si je zaslužil prvi denar? „O da, še prav živo se spominjam“, je odgovoril humorist. „Ko sem hodil v šolo, je bila navada, da je pela palica za vsak prestopek. Posebno hudo je bilo prepovedano poškodovati klopi. Kdor se je proti tej prepovedi zagrešil, dobil jih je pošteno porcijo po koži, ali pa je plačal 5 dolarjev. Enkrat sem se lotil tudi jaz pulta ter sem imel izbirati med telesno in denarno kaznijo. Izpovedal sem se spokorjeno očetu, ki mi je tudi dal 5 dolarjev, kar je bilo za one čase veliko denarja. In na ta način sem si zaslužil prvi denar“.

Loterijske srečke.

V Brnu dne 10. decembra t. l.: 19, 75, 35, 76, 1.
Na Dunaji dne 6. decembra t. l.: 55, 8, 59, 40, 63
V Gradci dne 6. decembra t. l.: 19, 50, 86, 78, 63.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 12. decembra 1902. Pšenica K 8·— h, rž K 6·50 h, ječmen K 6·50 h, oves K 6·50 h, ajda K 9·— h, proso K 7·50 h, turšica K 8·— h, leča K 9·— h, fižol K 11·— h. Vse cene veljajo za 50 kilogramov.

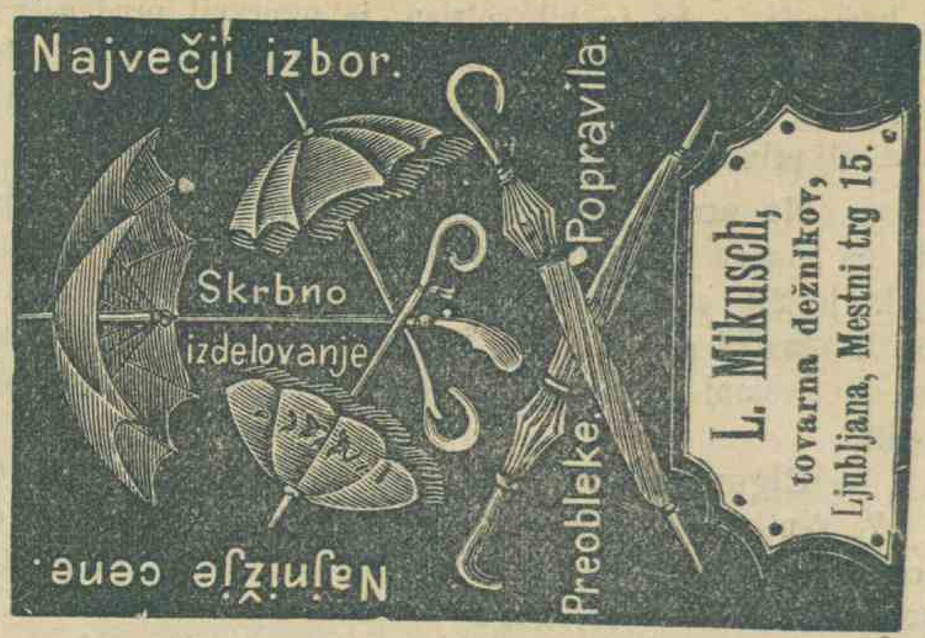

36

Ravnokar je izšla
v zalogi J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani
Velika in Mala
PRATIKA
za navadno leto
1903,
ki ima 365 dni.
Na svetlo dala c. kr. kmetijska družba.

J. Blasnikova „Velika Pratika“ in „Mala Pratika“ katero izdaja c. kr. kmetijska družba že nad pol stoletja in katera izhaja od svojega rojstva že čez sto let, je torej edino le prava, starodavna „Pratika“, katero je toliko let skrbno urejal rajni prvoboritelj Slovencev, dr. Janez Bleiweis in v. č. g. župnik Blaž Potočnik ter razni drugi učenjaki duhovskega in svetnega stanu. Ta „Pratika“ ima na prvi strani podobo sv. Jožefa kot uradno potrjeno varstveno znamko. Zatorej zahtevajte le zmiraj Blasnikovo „Veliko Pratiko“ vsako drugo zavrnite, kot nepravo.

„Velika Pratika“ stane 24 vin., „Mala Pratika“ pa 20 vin.

Odgovorni urednik **Rajko Pirkovič.** — Tisk in založba **J. Blasnikovi nasledniki.**